

Sygn. akt III AUa 178/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 5 sierpnia 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie - Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Jolanta Hawryszko (spr.)
Sędziowie:	SSA Urszula Iwanowska SSO del. Beata Górską
Protokolant:	St. sekr. sąd. Elżbieta Kamińska

po rozpoznaniu w dniu 5 sierpnia 2013 r. w Szczecinie

sprawy J. K.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S.

o prawo do emerytury

na skutek apelacji ubezpieczonego

od wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 4 stycznia 2013 r. sygn. akt VI U 1717/12

oddala apelację.

SSA Urszula Iwanowska SSA Jolanta Hawryszko SSO del. Beata Górską

Sygn. III AUa 178/13

UZASADNIENIE

Decyzją z 28 lutego 2012 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. odmówił J. K. prawa do emerytury, z uwagi na nieudowodnienie przez niego okresu 15 lat pracy w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze.

J. K. zaskarżył powyższą decyzję, wnosząc o jej zmianę i przyznanie mu prawa do emerytury; podkreślił, że zawód rybaka wykonywał w latach 1970-1978 w spółdzielni (...) w M., a nadto w latach 1981-1996 prowadził działalność gospodarczą w przedmiocie rybactwo morskie.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie.

Wyrokiem z 4 stycznia 2013 roku Sąd Okręgowy w Szczecinie VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oddalił odwołanie J. K..

Sąd pierwszej instancji ustalił, że J. K. (ur. w (...) r.) legitymuje się udowodnionym okresem składkowym i nieskładkowym 26 lat i 2 dni. W okresie 1 stycznia 1970 / 31 lipca 1978 był zatrudniony w Spółdzielni Pracy (...) w M. stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonując pracę rybaka morskiego wymienioną w dziale IV wykazu B rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. nr 8, poz. 43 ze zm. Ponadto w okresach 19 sierpnia 1981 / 12 listopada 1993 oraz 10 marca 1995 / 31 stycznia 1996 prowadził działalność gospodarczą w przedmiocie rybactwo w wodach morskich.

Na podstawie art. 32 ust. 1, 2 i 4 oraz 184 ust. 1 i 2 ustawy emerytalnej, a także § 8 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. 1983r., nr 8, poz. 43 ze zm.) Sąd Okręgowy nie uwzględnił odwołań. Okres zatrudnienia w Spółdzielni Pracy (...) w M. sąd uwzględnił na podstawie dowodów z zeznań świadków tj. 8 lat i 7 miesięcy. Odnośnie okresu działalności gospodarczej w przedmiocie rybołówstwa morskiego rozważył, że rozporządzenie Ministra Pracy, Płac i Spraw Socjalnych z dnia 11 lutego 1977 roku z dniem 1 stycznia 1999 roku utraciło moc. W miejsce powyższego rozporządzenia weszły przepisy ustawy emerytalnej oraz przepisy rozporządzenia z 1983 roku. Zgodnie z § 1 ust. 1 rozporządzenie stosuje się do pracowników wykonujących prace w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, wymienione w § 4-15 rozporządzenia oraz w wykazach stanowiących załącznik do rozporządzenia. Nadto treść § 8 rozporządzenia odnosi się do pracowników, którzy wykonywali prace w szczególnych warunkach. Pracownikiem, zgodnie z przepisem art. 8 ust 1 w zw. z art. 13 pkt 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (dalej jako „ustawa systemowa”) jest osoba pozostająca w stosunku pracy, która podlega ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym, chorobowemu i wypadkowemu od dnia nawiązania stosunku pracy do dnia ustania tego stosunku. Zatem wykonywanie pracy w ramach jednoosobowej działalności gospodarczej, nawet jeśli wiąże się z tzw. samozatrudnieniem nie może być uznane za zatrudnienie. Przepisy rozporządzenia z 1983 roku nie mają zastosowania do osób nie będących pracownikami, a więc również do osób prowadzących działalność gospodarczą, podlegających ubezpieczeniu społecznemu odrębnemu od pracowniczego. Tym samym okres działalności gospodarczej J. K. nie jest okresem pracy w warunkach szczególnych w rozumieniu przepisów rozporządzenia. W konsekwencji ubezpieczony nie wykazał wymaganego okresu zatrudnienia w szczególnych warunkach.

Apelację **od powyższego wyroku wywiódł** pełnomocnik J. K., który wniósł o zmianę rozstrzygnięcia poprzez przyznanie ubezpieczonemu prawa do emerytury oraz o zasądzenie na jego rzecz kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa adwokackiego; ewentualnie wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania sądowi pierwszej instancji. Skarżący zarzucił wyrokowi naruszenie przepisów prawa materialnego, § **1 ust. 1 i nast. rozporządzenia z 1983 roku** poprzez błędną ich interpretację wyrażającą się w uznaniu, że przepisy tego rozporządzenia nie mają zastosowania do osób nie będących pracownikami, a więc do osób prowadzących działalność gospodarczą podlegających ubezpieczeniu społecznemu odrębnemu od pracowniczego. Prowadząc działalność gospodarczą ubezpieczony wykonywał analogiczne czynności, jak podczas stosunku pracy w spółdzielni (...) w M., to jest zawód rybaka oraz poddawany był tym samym szkodliwym i niebezpiecznym czynnikom.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Apelacja J. K. jest nieuzasadniona. Stanowisko sądu pierwszej instancji jest prawidłowe co do oceny prawa materialnego. Obniżanie wieku emerytalnego niektórym grupom zawodowym uzasadnia się narażeniem tych osób na szybsze niż przeciętne zrealizowanie się emerytalnego ryzyka z powodu występowania w ich zawodach czynników negatywnych (najczęściej szkodliwych dla zdrowia lub obniżających sprawności psychofizyczne), które doprowadzają do wcześniejszej, niż powszechnie, utraty sił do wykonywania dotychczasowej pracy. Art. 32 w zw. z art. 184 ustawy emerytalnej, a także treść § 8 rozporządzenia z 1983 roku stanowią, że ubezpieczonym będącym pracownikami przysługuje emerytura w wieku niższym niż powszechny pod warunkiem spełnienia dodatkowych przesłanek.

Brzmienie tych przepisów nie pozostawia wątpliwości, że z prawa do emerytury w wieku niższym mogą skorzystać wyłącznie pracownicy. J. K. wykonując czynności rybaka morskiego w ramach prowadzonej działalności gospodarczej pracownikiem nie był. Za uzasadnieniem uchwały Sądu Najwyższego z 27 listopada 2003 r. (sygn. III UZP 10/03, niepublikowana) należy zauważyć, że zachowało swą moc, a więc pozostaje w porządku prawnym rozporządzenie z 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, wydane z upoważnienia i w ramach delegacji ustawowej, zawartej w art. 55 nieobowiązującej już ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin. W słowniku zawartym w art. 5 pkt 1 i 2 ustawy o z.e.p., zdefiniowano pracownika jako osobę pozostającą w stosunku pracy w myśl Kodeksu pracy, a zatrudnienie jako wykonywanie pracy w ramach stosunku pracy. W tym kontekście należy odczytywać postanowienia rozporządzenia z 1983 roku. Fakt, że ustawy o z.e.p. i o rewaloryzacji emerytur i rent zostały uchylone, nie może oznaczać, że w obecnym stanie prawnym pojęcia te (pracownik oraz zatrudnienie) - niezdefiniowane w ustawie o emeryturach i rentach z FUS - mogą być interpretowane w oderwaniu od przepisów Kodeksu pracy, do którego zresztą wprost nawiązywał art. 5 powołanej wyżej ustawy o z.e.p. Sąd Najwyższy stwierdził, że pojęcia pracownik, stosunek pracy czy zatrudnienie nie mogą być interpretowane na użytek prawa ubezpieczeń społecznych inaczej niż interpretuje je Kodeks pracy. Pogląd ten umacnia treść art. 6 ust. 1 pkt 1 oraz art. 8 ust. 1 ustawy systemowej. Przepis art. 6 ust. 1 pkt 1 stanowi, że obowiązkowemu ubezpieczeniu emerytalnemu i rentowym podlegają, osoby fizyczne, które na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej są: pracownikami (...) zaś za pracownika uważa się osobę pozostającą w stosunku pracy (art. 8 ust. 1). Sformułowania te oznaczają odpowiednio pracownika i stosunek pracy według wskazań Kodeksu pracy. Należy też dodać, że z samego tytułu rozporządzenia z 1983 roku - (...) pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze - wynika, że jego regulacja dotyczy takich właśnie pracowników, a więc pozostających w zatrudnieniu w ramach stosunku pracy. Na gruncie rozpoznawanej sprawy oznacza to, że wykonywanie czynności rybaka morskiego w ramach działalności gospodarczej nie jest zatrudnieniem w ramach stosunku pracy, stąd też okres takiej działalności, mimo że objęty ubezpieczeniem, nie jest wliczany do okresu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, od osiągnięcia którego uzależnione jest uprawnienie do wcześniejszej emerytury.

Obowiązująca aktualnie ustawa o systemie ubezpieczeń społecznych nie pozostawia żadnych wątpliwości co do tego, że praca w ramach stosunku pracy i wykonywanie działalności gospodarczej, to dwa odrębne, niezależne od siebie tytuły podlegania ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowemu. Obowiązkowo ubezpieczeniom tym podlegają bowiem zarówno pracownicy (art. 6 ust. 1 pkt 1), jak i osoby prowadzące pozarolniczą działalność (art. 6 ust. 1 pkt 5), za które uznaje się osoby prowadzące pozarolniczą działalność gospodarczą (art. 8 ust. 6 pkt 1). Działalność gospodarcza jest zatem samodzielnym i odrębnym od pracy wykonywanej w ramach stosunków pracy tytułem ubezpieczeń emerytalnego i rentowych (art. 13), a w konsekwencji osobę ją wykonującą należy traktować jako podmiot objęty tym innym oraz odrębnym od pracowniczego, tytułem ubezpieczenia społecznego. Skoro zatem nie ma wątpliwości, że prowadzący działalność gospodarczą nie jest pracownikiem, to jako osoba objęta ubezpieczeniem „niepracowniczym” ubezpieczonych, nie może skorzystać z przywileju przejścia na emeryturę w niższym wieku emerytalnym, przejściowo zachowanym oraz wyraźnie skierowanym wyłącznie do ubezpieczonych pracowników z mocy art. 32 ustawy emerytalnej, który to przepis nie był nowelizowany w kierunku umożliwiającym jego normatywne oddziaływanie na inne niż pracownicy kategorie ubezpieczonych (porównaj także wyroki Sądu Najwyższego z: 25 stycznia 2005 r., sygn. I UK 142/04, OSNPUSiSP z 2005 r., nr 17, poz. 272; z 29 czerwca 2005 r., sygn. I UK 300/04, OSNPUSiSP z 2006 r., nr 5-6, poz. 94 i z 8 maja 2008 r., sygn. I UK 354/07, MPP z 2008 r., nr 10). W tych warunkach nie można podzielić zarzutu naruszenia przez sąd pierwszej instancji powołanych w apelacji przepisów prawa materialnego przez ich błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie.

Co więcej Sąd Apelacyjny nie zgadza się z ustaleniem sądu pierwszej instancji, co do zaliczenia pracy J. K. w charakterze rybaka morskiego w okresie 1 stycznia 1970 / 31 lipca 1978 do okresu pracy w szczególnych warunkach. Sąd odwoławczy zauważa, że z zeznań przesłuchanych w sprawie świadków nie wynika, aby praca świadczona przez ubezpieczonego wykonywana była w pełnym wymiarze czasu. Tymczasem jak stanowi § 2 ust. 1 rozporządzenia z 1983 roku okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu są okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze

czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy. Rozliczanie się ubezpieczonego ze spółdzielnią polegało bowiem na zdawaniu połowu. Natomiast w zakresie czasu pracy i jej organizacji spółdzielców obowiązywała pełna swoboda. Sąd Najwyższy w postanowieniu z 8 marca 2012 r. (sygn. III UK 92/11, LEX nr 1215158) stwierdził, że praca w szczególnych warunkach to praca wykonywana stale (codziennie) i w pełnym wymiarze czasu pracy (przez 8 godzin dziennie, jeżeli pracownika obowiązuje taki wymiar czasu pracy) w warunkach pozwalających na uznanie jej za jeden z rodzajów pracy wymienionych w wykazie stanowiącym załącznik do rozporządzenia z 1983 roku. Ze zgromadzonych w sprawie dowodów nie wynika, aby w spółdzielni (...) obowiązywały jakiegokolwiek rygory związane z czasem pracy. Co więcej zgromadzona na potrzeby postępowania dokumentacja wskazuje, że w latach 1970 – 1974 ubezpieczony był praktykantem, a nie rybakiem. Rodzi to uzasadnioną wątpliwość, co do zaliczania wspomnianych 4 lat do okresu pracy w szczególnych warunkach.

W konsekwencji J. K. nie spełnia ustawowych przesłanek warunkujących nabycie prawa do emerytury w wieku niższym, nie legitymuje się bowiem co najmniej 10-letnim okresem pracy w warunkach szczególnych. Apelacja jako bezzasadna podlegała oddaleniu na podstawie art. 385 k.p.c.